

Kolb doet onderzoek naar hoe wij leren van onze ervaringen. Hij stelt dat het belangrijk is dat we leren als een proces begrijpen, en niet als iets wat een vooraf bepaald resultaat moet opleveren. Kennis is volgens zijn bevindingen geen vaststaand gegeven: concepten worden gevormd en aangepast door ervaringen, in een continu proces. Het is de lerende persoon die het proces vormgeeft en de uitkomst bepaalt. Met zijn theorie, die dus perfect aansluit op de constructivistische educatietheorie, legt hij de structurele kenmerken van dit leerproces bloot en geeft hij ons handvaten om het te ondersteunen.¹

¹ Zie onder meer: David A. Kolb (1984). *Experiential Learning. Experience as The Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice Hall. Zie voor een uitgebreidere samenvatting Mooss & Marijke Van Eeckhaut (2013). *Kunst- en Erfgoededucatie. Theorie en praktijk*. Leuven: Acco.

1.1 VIER MANIEREN VAN LEREN

Kolb stelt dat we vier basismanieren van leren gebruiken, en dat we ons die allemaal als kind eigen maken. Het zijn heel uiteenlopende manieren om met de wereld om te gaan.

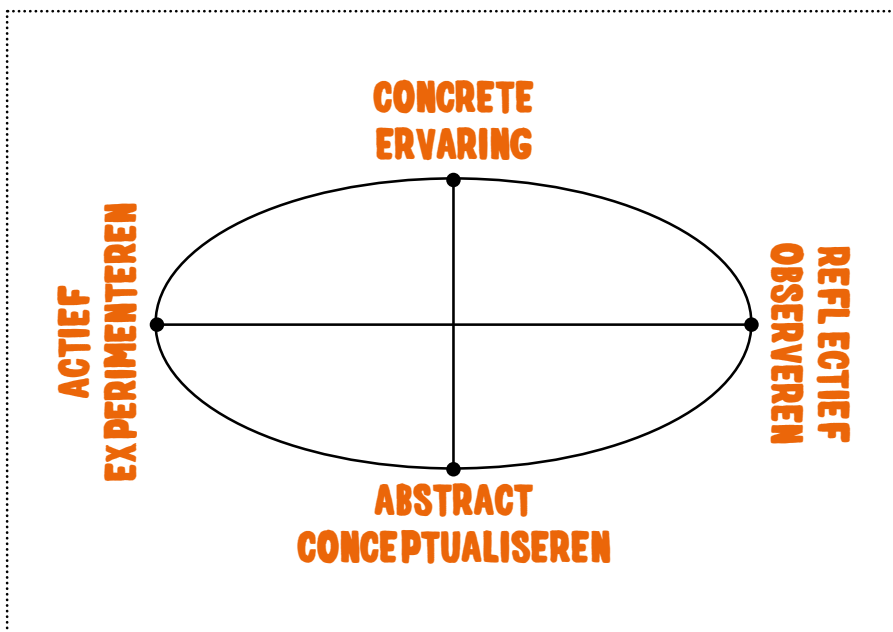
Twee manieren van leren hebben te maken met de wijze waarop we grip krijgen op de wereld: meer concreet of meer abstract. Bij concrete ervaring draait het om betrokkenheid bij ervaringen en echte situaties. De nadruk ligt meer op de unieke en complexe realiteit dan op theorie en veralgemeningen, meer op voelen dan op denken. Beslissingen zijn meer intuïtief dan wetenschappelijk. Menselijke relaties zijn belangrijk. Bij abstract conceptualiseren draait het om logica, ideeën en concepten. De nadruk ligt meer op het creëren van algemene theorieën dan op een intuïtief begrip van een uniek, specifiek gegeven, meer op denken dan op voelen. Systematische planning, nauwkeurigheid en analyse zijn belangrijk. Een voorbeeld om te verdui-

delijken: je kan rozen kennen door al eens een roos gezien en geroken te hebben (concrete ervaring) en je kan weten wat een roos is door erover gelezen te hebben (abstract conceptualiseren).

De twee andere manieren van leren hebben te maken met de wijze waarop we informatie verwerken: door te reflecteren of door te doen. Bij reflectief observeren staat het begrijpen van de betekenis van ideeën en situaties door zorgvuldige observatie, beschrijving en reflectie centraal. Verschillende perspectieven en een weloverwogen, onpartijdig oordeel zijn belangrijk. De eigen gedachten, gevoelens en intuïtie spelen een rol bij het vormen van een mening. Bij actief experimenteren staat het realiseren van dingen centraal: invloed uitoefenen op de omgeving, mensen beïnvloeden, situaties veranderen. Het is geen probleem om risico's te nemen om doelen te bereiken. De nadruk ligt meer op praktische toepassingen en doen dan

op reflectief begrijpen en waarnemen. Om bij ons voorbeeld te blijven: je kan meer te weten komen over rozen door er meer over op te zoeken en ze te bestuderen (reflectief observeren) of door er zelf mee aan de slag te gaan (actief experimenteren).

Niemand komt tot leren zonder een combinatie van twee van deze basismanieren: één om grip te krijgen en één om te verwerken. De vier basismanieren om met de wereld om te gaan zijn zoals gezegd zeer verschillend. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat mensen bepaalde voorkeuren ontwikkelen en zich eerder via de ene manier van leren oriënteren dan via een andere. Het leerproces verloopt dus niet voor iedereen hetzelfde.

1.2 VIER LEERSTIJLEN

Zo'n combinatie van twee manieren van leren noemt Kolb een leerstijl. Er zijn vier elementaire leerstijlen.

De **divergeerder** (dromer) bekijkt concrete situaties vanuit verschillende perspectieven en ziet betekenisvolle verbanden – ze zijn dus meestal goed in brainstormen. Ze zijn geïnteresseerd in mensen en waarden, zijn vaak fantasierijk en gaan dikwijls af op hun gevoel.

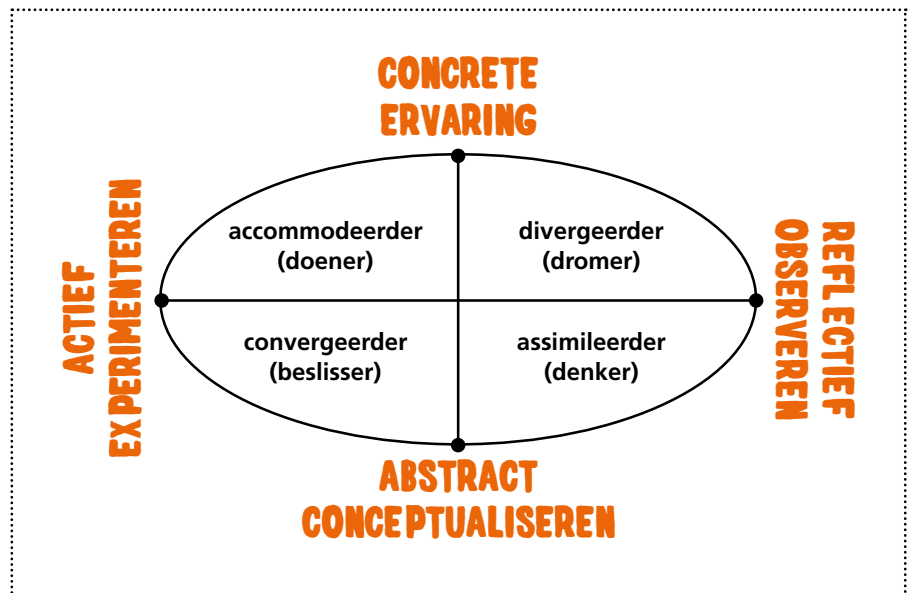
De **assimileerder** (denker) ontwikkelt theoretische modellen door uiteenlopende observaties te assimileren in één verklarend concept. Het belangrijkste is dat de theorie logisch samenhangt en nauwkeurig is, menselijke aspecten en praktisch nut spelen minder een rol.

De **convergeerder** (beslisser) lost problemen op, neemt beslissingen en vertaalt ideeën naar de praktijk. Ze vormen hypothesen om hun kennis in te zetten om specifieke problemen op te lossen. Ze geloven in één juist antwoord en houden meer van technische taken dan van sociale kwesties.

De **accommodeerder** (doener) handelt actief en brengt opdrachten tot een goed einde door mogelijkheden te zoeken en het risico niet te mijden. Ze passen zich aan veranderende omstandigheden aan, aarzelen niet om plannen af te voeren, gebruiken trial & error en hun intuïtie.

Onze voorkeuren voor bepaalde manieren van leren leiden ook tot een voorkeur voor één of een bepaalde combinatie van leerstijlen. In iedere groep mensen zullen steeds verschillende (combinaties van) voorkeursleerstijlen aanwezig zijn, maar Kolb heeft wel verbanden vastgesteld tussen leerstijlen en opleidingen en beroepen.

Zo vinden we in verhouding meer divergeerders in de sociale sector (psychologie, verpleegkunde, sociaal werk), kunsten en communicatie; assimileerders in de wetenschappen, onderzoek en informatie (sociologie, theologie); convergeerders in de technologie (ingenieurs, ICT, medische technologie), economie en het milieu (land- en bosbouw); en accommodeerders in organisatie (management, publieke financiën, administratie) en business (marketing, overheid, human resources). De verschillende opleidingen en beroepen vragen specifieke vaardigheden, zoals meer analytische, meer beslissende of meer sociale vaardigheden, en trekken daardoor meer mensen aan die al een zekere voorkeur en/of aanleg voor die manier van werken hebben, terwijl die voorkeur door de studie en de carrière ook verder wordt gestimuleerd.

Ieder van ons vult een leerstijl echter op een unieke manier in. Je moet het niet zien als een onveranderlijk patroon dat een persoon zou volgen, maar als een kader waarbinnen je keuzes maakt: binnen een leerstijl bestaat er veel variatie. Daarom moeten we opletten dat we geen etiketten op mensen plakken: de ene divergeerder is de andere niet (zeker de simpele benamingen dromer-denker-beslisser-doener kunnen aanleiding geven tot stereotypering). Bovendien gebruiken we allemaal alle leerstijlen: voor een compleet leerproces moeten we alle manieren van leren combineren (waarin we naargelang onze voorkeur accenten leggen), en we zetten ook zwaarder in op een andere dan onze voorkeursleerstijl als de situatie daarom vraagt. Kolb zegt ook dat de ene persoon in de loop van de tijd steeds meer de verschillende leerstijlen integreert, terwijl de andere zijn/haar leven lang een duidelijke voorkeur blijft hebben.

1.3 LEREN

Het gebruik van één leerstijl leidt tot een vorm van gespecialiseerde kennis. Een combinatie van twee naast elkaar liggende leerstijlen (dus drie van de vier manieren van leren) geeft een meer complete vorm van leren, maar de combinatie van de vier leidt tot het sterkste leerproces: het ervaren en waarnemen van een situatie, het vormen van een theorie, het formuleren en uittesten van een hypothese wat aanleiding geeft tot een nieuwe ervaring die dan weer geobserveerd en geanalyseerd kan worden met aanpassingen aan de theorie en de daarop gebaseerde actie tot gevolg etc.

Het leerproces valt te vergelijken met een spiraalvormige beweging langs de verschillende manieren van leren: we bewegen tussen actie en observatie, tussen betrokkenheid en objectiviteit; voelen, waarnemen, denken en doen komen allemaal aan bod. Het proces zet zich altijd maar voort waardoor het steeds verder verfijnt, en het individu zich ook steeds verder ontwikkelt.

De aanpak van Mooss wil deelnemers ondersteunen in hun persoonlijke leerproces. Aangezien we allemaal voorkeuren hebben in onze manieren van leren, zullen we beter leren als we onze voorkeursleerstijl kunnen gebruiken, het is een comfortabel en veilig vertrekpunt. Tegelijk streven we naar complete leerprocessen en de ontwikkeling van de vaardigheden van de deelnemers. Elke leerstijl heeft zijn sterke en minder sterke kanten; we moeten onszelf uitdagen om aan de zwakkere punten te werken. Een eenzijdige aanpak is voor de ene een veilige situatie en voor de andere misschien pure uitdaging, waardoor geen van beiden een rijk leerproces zal ontwikkelen.

De opdeling die Kolb maakt in manieren waarop je grip krijgt op de wereld (concrete ervaring en abstract conceptualiseren) en manieren waarop je informatie verwerkt (reflectief observeren en actief experimenteren), vestigt ook de aandacht op het feit dat je zowel moet variëren in de manier waarop je informatie aanbiedt, in soorten informatie, als in de manier waarop informatie verwerkt kan worden. Het gaat dus niet alleen om het verschil tussen observeren en doen, maar ook om het verschil tussen het concrete en specifieke, en het algemene en conceptuele.